

İSLAHIYE İLÇESİ İÇİN SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR YEREL KALKINMA MODELİ ÖNERİSİ

Hakan ALTINTAŞ*

Özet

Son çeyrek yüzyılda küreselleşme ile birlikte uluslararası ve uluslararası kurumların da etkisiyle kamu yönetimi kamu işletmeciliğine doğru evrilmiş, yönetim, stratejik planlama, toplam kalite yönetimi, yerelleşme, yerindenlik, performans yönetimi ve denetimi, açıklık, çok düzlemsellik gibi yeni kavramlar geliştirilerek bu ilke ve kavramlar doğrultusunda yeni kurumlar oluşturulmaya başlanmıştır. Yerel yönetimlerin genelde, belediyelerin özelde, sorumluluk üstlenmeye başladıkları göreceli yeni alanlardan birisi olarak yerel kalkınma ön plana çıkmaktadır.

Yerel Kalkınmaya yönelik tüm girişimlerin toplumun ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için yerelde planlanarak, yeniden düzenlenmesi ve uygulanması gerekmektedir. Türkiye'de kalkınmanın, bölgesel rekabet avantajlarını ön plana çıkaracak projeler ve bunları destekleyecek politikaların oluşturulması ile sağlanabileceği ülke deneyimleriyle ortaya konulmuştur. Ancak ülkemizde daha çok devletin görevi olarak algılanan kalkınma sürecinin yerelin yaşam kalitesini bir üst seviyeye çıkarma çabasının yerelde yaşayanlar tarafından gerçekleştirileceği konusunda henüz bir ortak anlayış oluşmamıştır.

2013 yılında verilerine göre İslahiye ilçesinin nüfusu 66.170 Bu nüfus, 33.646 erkek ve 32.524 kadından oluşmaktadır. Yüzde olarak ise: %50,85 erkek, %49,15 kadındır. Bu nüfusa sayıları 15'ini aşan (resmi – gayriresmi) Suriyeli sığınmacıları da dahil ettiğimizde ilçede sanayi yatırımlarının ivme kazanması ve Organize Sanayi Bölgesi'nin kurulması ile ilçeyi çekim merkezi haline getirmiş bu da nüfusta büyük artışa sebep olmuştur.

Çevre il, ilçe ve köylerden ilçe merkezine doğru gerçekleşen göç, ilçede mesken ihtiyacını arttırmış, buna bağlı olarak da inşaat sektörünü harekete geçirmiştir.

* Prof. Dr., Gaziantep Üniversitesi İslahiye İİBF Dekanı ve Kamu Yönetimi Bölüm Başkanı

İslahiye'nin ekonomisi tarıma dayılı sanayidir. Yetiştirilen başlıca bitkiler, buğday, soğan, şeker pancarı, pamuk, arpa, biber, baklagiller, zeytin, sarımsak, soya fasulyesi, mısır, Antep fıstığı ve üzumdür. Su boylarında sebzeçilik ve meyvecilik yapılmaktadır. İlçenin dağlık kesimlerinde hayvancılık ve ormancılık ön plandadır. Sığır, koyun ve kıl keçisi yetiştirilir. İlçe topraklarında boksit ve dolomit yatakları vardır (Fiziksel ve kimyasal yapısına bağlı olarak dolomitin 30'dan fazla kullanım alanı vardır. Fiziksel nitelikleri itibariyle dolomit özellikle yol inşaatlarında (karayolu, demiryolu) ve beton yapımında kullanılmaktadır. Kimyasal niteliklerinden istifade söz konusu olduğunda ise çok daha geniş bir kullanım alanı ortaya çıkmaktadır. İçerdiği MgO'den dolayı dolomit ziraatta (gübre yapımında, toprak islahında), tuğla, çimento, Dolomitik sönmemiş kireç, cam, soda sanayinde kullanılmaktadır. Basta boya olmak üzere kimya sanayicinde de dolgu maddesi olarak önemli bir hammaddedir. Ayrıca filtrasyon işlemleri alkali ve ferrosilicon imali ve gene kimya sanayicinde beyazlatıcı olarak önemli bir kullanım alanı vardır. Fakat asil önemli tüketim alanı Demir-Çelik sanayidir).

Geçim kaynakları olarak; tarım ve hayvancılık dışında ilçede küçük sanayi sitesinde 200 dönümlük bir alanda 100'den fazla iş yeri faaliyet sürdürmektedir. İslahiye Ticaret Odasına kayıtlı bulunan 650 firma bulunmaktadır. Ticaret Odasına kayıtlı, 31 tane entegre biber fabrikası, 1 adet yem fabrikası, 1 adet un fabrikası, 2 adet salça fabrikası, 1 adet bitkisel yağ fabrikası (ayçiçeği yağı), 1 adet hazır beton santrali, 1 adet maden cevheri zenginleştirme tesisi, 1 adet kum ocağı işleme tesisi, 1 boksit madeni işleme tesisi, 2 adet tuğla fabrikası, 1 adet süt imalathanesi, 2 adet süt sığırcılığı ve besi hayvancılığı tesisi, sirke ve nar ekşisi üretim fabrikası, 1 adet meşrubat imalatı yapan firma bulunmaktadır.

Kalıcı yerel kalkınma için İslahiye'un fırsat ve tehditleriyle karşı karşıya olduğu durumun bütüncül olarak sorgulanması ve rekabetçi avantajlarının belirlenmesi gerekmektedir. Sürdürülebilir kalkınma için ölçülebilirlik, somut göstergelerle kıyas önemlidir. Kalkınmanın rasyonel altyapısını kurmak için İslahiye'un yerel kalkınmada başarılı olmuş kent örnekleriyle kıyaslanmalıdır. Yol haritaları, hedeflere ulaşım, ulaşılmadığına bakılarak yerelin cezası ve ödülü bu esasa göre yapılmalıdır. AB gelişmişlik göstergeleriyle kıyaslanması, somut hedeflerle ülke refahının sürdürülebilirliği ve yerelin performansını ölçebilmek ancak yenilikçi bir vizyonla sağlanabilir. Refah ve zenginlik yaratabilmek için tüm göstergeler önemsenerek, ilçenin ve bölgenin AB standartlarıyla kıyası geleceğin inşasını kolaylaştıracak ve gelir dağılımındaki farklılıkları azaltacaktır.

Ölçülemeyen, değerlendirilemeyen gelişme, güvenilir, kalıcı bir gelişme olamayacağı gibi hedef alınacak standardın da AB olması, değişimi ve performansı sürekli kılacaktır.

Bu çalışmamızda yerel kalkınmanın temel ilkeleri ve belediyelerin misyonu bu misyona ve temel amaçlara dönük olarak belediyelerin etkinlikleri incelenerek İslahiye yerel kalkınma modeli önerisini gerçekleştirerek temel organizasyon yapısı ortaya konularak sorunlar ve çözüm önerileri konularında açıklamalar yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Kalkınma, Yerel Kalkınma Modeli, Sürdürülebilir Kalkınma, Yerel Farklılıklar

Giriş

Ekonominin küreselleşmesi ve yerelleşmesi aynı anda gerçekleşmektedir. Dolayısıyla ekonominin küreselleşmesi, bölgesel ve yerel kalkınma stratejilerine daha önemli roller yüklemektedir. Yeni bölgesel politikalarla birlikte yerel istihdamı artırıcı girişimler artmaktadır. Bu tür girişimler, yerel kaynak kapasitesini genişletici, kaynak kullanımını artırıcı, aynı zamanda girişimciliğin yoğunluğunu ve kalitesini artırıcı şekilde biçimlendirilmektedir. İşletmelerin kurulması ve geliştirilmesini amaçlayan politikaların şekillendirilmesi ve geliştirilmesi, yerel iş koşulları ve gereksinimleri hakkında bilgi sahibi yerel kurum ve kuruluşların katılımıyla daha etkin olmaktadır. Dahası, yerel kurum ve kuruluşlar tarafından desteklenen iş ağları (*networks*) genellikle başarılı girişimcilik için anahtar konuma sahiptir. Bununla birlikte, pek çok ciddi sosyal sorun genellikle mekânsal odaklanmalar halinde olmakta ve girişimciliğin desteklendiği yerel çabaları gerektirmektedir. Bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılmasına yönelik geleneksel politikalara ilave olarak, girişimciliğin geliştirilmesi yörelerin gelişimini hızlandırmaktadır.

Dünya, sanayi toplumundan bilgi toplumuna, Fordist üretimden esnek üretime, ulus devletler dünyasından küreselleşmiş dünyaya, modernizmden postmodernizme önemli bir değişim ve dönüşüm yaşamaktadır. Küreselleşen dünyada yerel'in yok olacağı düşünülmekteydi. Oysa küreselleşmenin yereli yok edici güçlü mekanizmalarına karşın, yerellikler yok olmamış, kendini yeniden üretme olanağı bulmuştur. Bilgi toplumunun kolaylaştırdığı esnek üretim biçimleri ve demokrasinin, farklılıkların korunması ve çeşitliliğin zenginlik olarak algılanması, yerel'in kendini yeniden üretmesine imkân sağlamıştır (İlhan Tekeli, 2001).

Girişimcilik aktivitelerinin doğası aynı ülke içindeki bölgelerarasında önemli ölçüde değişiklikler göstermektedir. Firmaların belirli yerlerde odaklanmaları (*clusters*), kümelenme ekonomilerinin oluşumunu hızlandırmakta ve bu tür ortamlar rekabetçi avantajların geliştirilmesinde etken olabilmektedir. Bölgesel gelişmede de önemli etkilere sahip (genellikle küçük ölçekli) işletmelerin yatay bağlantılarıyla oluşturdukları bu odaklanmaların, merkeziyetçi olmayan karakterinin dolayısıyla girişimcilik üzerine de olumlu etkileri vardır. Odakların bu yapısı, yeteneklerin, teknolojilerin ve sermayenin gruplaşmasını ve tekrar tekrar yeni gruplaşmalar dolayısıyla da çoklu teknik fırsatların değerlendirilmesini olası kılmaktadır. Ayrıca bu oluşumlar, bilgi akışını kolaylaştırmakta ve birlikte öğrenme sürecini hızlandırmaktadır.

Sanayinin gelişmesi için danışmanlık hizmetlerinin yerel olması da zorunlu görünmektedir. Özellikle küçük ve yeni şirketler, küçük ölçeklerinden dolayı bu yönelimlere yönelik firma içi birimler oluşturamamaktadır. Bu nedenle, bu tür hizmetlerin dışarıdan sağlanması gerekmektedir. Ancak, buradaki darboğaz bu tip hizmetlerin genellikle bölünemez nitelikte ve firma ölçeğine göre de büyük paketler halinde olmasıdır. Böylesi bir durum, piyasada belirli açılardan yetenek ve bilgi eksikliği sorunu ile yüzyüze olan küçük firmalar için gerekli hizmetlerin yetersiz arzı anlamına gelmektedir. Ayrıca, birçok firma rekabetçi avantajların edinimi için ne tip hizmetlere ihtiyaç duyduklarını doğru olarak tetkik edememektedir. Böylelikle, bu hizmetler için gerekli özel arzın oluşması yetersiz talepten dolayı sağlanamamaktadır. Ek olarak, bu servislerin bazıları da kamu malı (*public good*) karakteri taşıyabilmektedir.

Genel olarak, girişimciliğin ve bölgesel gelişmenin güçlü etkileşimi tüm OECD ülkelerinde tespit edilmiş ve girişimciliğin önemli ölçüde gözetildiği stratejiler ortaya konmaktadır. Son yıllarda, pek çok ülkede, az gelişmiş bölgeler de dahil olmak üzere, devletin istihdam yaratıcı aktivitelere desteği konusundaki yaklaşımlarda, değişim yaşanmaktadır. Doğrudan destek ve gelir transferinden ziyade, işletme kurulmasını özendirilmeye, yerel ve bölgesel içsel kalkınmaya doğru bir yönelim yaşanmaktadır. Bu yönelim içinde, sivil toplumun iş yaratımı aktivitelerini başlatmaya teşvik edilmesinin önemi üzerinde durulmaktadır.

Yerel kalkınmanın temel vurgu noktaları şöyle özetlenebilir (Göymen, 2005).

1. Kalkınma insan – odaklı olmalıdır. Salt büyümeyi amaçlayan; büyümenin bireylere ve topluma nasıl yansıdığını ihmal eden yaklaşımlar yeterli değildir.

2. Kalkınma, mümkün olduğu kadar eşitlikçi ve kapsayıcı olmalı; belediyeler kalkınmanın öncülüğünü üstlenirken; sonuçların toplumun değişik katmanlarını nasıl etkilediğini izlemeli ve gerektiğinde kalkınma sürecinden eşit pay alamayan kesimleri gözetici, pozitif ayırıcı politikalar uygulamalıdır.

3. Kalkınma, çok – boyutlu (ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel) bir süreçtir ve bu boyutlar arasında bir “tamamlayıcılık etkisi” yaratılması gözetilmelidir.

Göymen tarafından temel ilkelerini bu şekilde özetlenen yerel kalkınma alanında belediyelerin misyonunun, en azından, dört önemli boyutu vardır.

1. Ekonomik gelişme: Bir yörenin tüm kaynaklarının (doğal kaynaklar, insan, sermaye, teknoloji) akılcı bir şekilde ve belirli önceliklere göre, bölge insanının refahını arttıracak şekilde harekete geçirilmesi.

2. Sosyal paylaşım ve kapsayıcılık: Toplumda eşitlik, paylaşım, dayanışma, gönüllülük, toplum hizmeti, ortak gelecek, ortak sorumluluk gibi değer ve kavramları yerleştirmek, geliştirmek, sosyalizasyon sürecinin bir parçası yapmak. Bunları yaparken tüm sosyal kesimleri kapsamak.

3. Siyasal katılım: Tüm yurttaşların, siyaset ve karara alma mekanizmaları konusunda ilgilenmelerini ve bilgilendirilmelerini sağlayarak demokratik, katılımcı, saydam, hesap verebilir siyasal yapılar ve süreçler oluşturmak. Temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye geçişi sağlamak.

4. Kültürel çoğulculuk: Yöredeki, ırk, dil, din, kültürel farklılıkların insanları / grupları ayırıcı / uzaklaştırıcı değil; yakınlaştırıcı, birleştirici, sosyal ilişkileri ve toplumu zenginleştirici olmasını sağlayacak politikalar uygulamak.

Yerelin farklı yaşam kültürü, kimliği, üretilen yerel bilgi ve deneyim, yerele üstünlük sağlamakta, onun yarışabilirliğini korumaktadır. Bu durum, üreten ve öğrenen yereli sosyal olgu olarak öne çıkarmaktadır. Bir toplulukta yaşayanların birlikte bir işi gerçekleştirme, yüz yüze ilişki içinde olma, yetersiz kalan klasik (hiyerarşik) tek aktörlü yönetim tarzından, çok aktörlü birlikte yönetmeyi (yönetişimi) başarmaları, yerele önemli üstünlükler sağlamaktadır. Yerel düzeyde kentlerin ve yerel toplulukların, merkezi yönetimin desteği yanında, kendi kaynaklarını, yerel bilgi ve deneyimlerini kullanarak, kalkınmaları/gelişmeleri için

yapacakları çok şey olduğu kabul edilmektedir. Bu bağlamda yeniden kalkındırma politikalarının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Sürdürülebilir Gelişme Ve Sürdürülebilir Kentleşme

Sürdürülebilirlik kavramı ilk kez, Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) tarafından 1982 yılında kabul edilen Dünya Doğa Şartı belgesinde yer almıştır. Buna göre insanların yararlandığı ekosistem, organizmalar, kara, deniz ve atmosfer kaynaklarının optimum sürdürülebilirliğini başarabilecek biçimde yönetilmeleri gerektiği ancak bunun ekosistemlerin ve türlerin bütünlüğünü tehlikeye atmayacak biçimde yapılması öngörülmektedir (Yazar, 2006:3-4 akt Karakurt, 2009).

Sürdürülebilir kentleşmenin temelini, sürdürülebilir gelişme yaklaşımı oluşturmaktadır. Sürdürülebilir gelişme kavramı ise uluslararası düzlemde ilk defa 1972 Stockholm BM İnsan ve Çevresi Konferansı'nda atılmıştır. Stockholm Bildirgesi'nin 15 ve 16. maddeleri sürdürülebilir kentleşmenin sağlanması ile ilgilidir. Buna göre, bildirgenin 15. maddesi, "çevreye olan olumsuz etkileri önlemek, maksimum sosyal, ekonomik ve çevre faydaları sağlamak için yerleşmelere ve kentlere planlama uygulanmalıdır" ifadesinde bulunurken 16. maddede ise "temel insan haklarına ön yargısız olarak, ilgili hükümetlerce uygun bulunan demografi politikaları; çevre ve kalkınma üzerinde olumsuz etkileri olan nüfus artış hızı veya aşırı nüfus yığılmaları ile düşük nüfus yoğunluğunun insan çevresinin gelişmesini veya kalkınmayı engelleyebileceği bölgelerde uygulanmalıdır" şeklindedir. Böylece Stockholm Konferansı'da sağlıklı, planlı yaşanabilir kentlere vurgu yapılarak sürdürülebilir kentleşmenin temel ilkeleri ortaya konmuştur (Karakurt, 2009).

Sürdürülebilir kentleşme yaklaşımının temel olarak biçimlendirildiği en önemli organizasyon BM tarafından 1996 yılında İstanbul'da düzenlenen Habitat II İnsan Yerleşimleri Konferansı (Kent Zirvesi)'dir. Habitat II'nin temel amacı, herkese yeterli konut ve kentleşen dünyada sürdürülebilir yerleşmeyi gerçekleştirmektir. Habitat II buluşmasında sürdürülebilir yerleşme önemli bir hedef olarak ortaya konmuş ve dışlanma, dışlama, toplumsal uyum, özel sektör / kamu ortaklığı, yığılma, kirlilik, doğayla ilişki, yönetim, kimlik, kültürel değişimler gibi kentsel sorunların evrenselliği ilan edilmiştir. Bu çerçevede Habitat II'de;

- Kentler ölçeğinde sürdürülebilir gelişme kavramının yeniden değerlendirilmesi gündeme gelmiştir
- Kentsel demokrasi ve yurttaşın kentteki yerinin belirlenmesi istenmiştir.

- Kamu ve özel sektör işbirliğinin önemi vurgulanmıştır.
- Kentlerin yönetimi ve kentlilerin rolü üzerinde tartışmalar başlatılmıştır (Çubuk, 2000:4'den aktaran Karakurt, 2009).

Avrupa Çevre Ajansı da, kentsel sürdürülebilirliği sağlamak için ulaşılması gereken amaçları şu şekilde tarif etmektedir: (European Environment Agency 1995, http://www1.wspgroup.fi/lt/propolis/PROPOLIS_Final_100204.pdf içinde, Erişim tarihi: Kasım 2007'den aktaran Karakurt, 2009):

- Mekânın ve doğal kaynakların tüketimini en aza indirmek
- Kentsel akışları etkin biçimde yönetmek
- Kentsel nüfusun sağlığını korumak
- Kaynaklara ve hizmetlere eşit erişimi sağlamak
- Kültürel ve sosyal çeşitliliği sürdürmek

Sürdürülebilir kentleşme yaklaşımı, kentsel gelişmenin etkilediği ve kentsel gelişmeyi etkileyen tüm çevresel (yapılı çevre/doğal çevre), sosyal, ekonomik unsurları birbiriyle ilişkili biçimde içermekte; ekonomik ve sosyal gelişimin çevre koruma ve iyileştirme amacı ile birleştirilmesini ön görmekte; gelişimin biçiminin katılımlı süreçlerle kararlaştırılmasını gerektirmektedir.

Yeniden Kalkındırma Politikaları Üzerine Genel Değerlendirmeler

Yeniden kalkındırma politikaları, mahallelerin ve toplulukların toplumsal koşullarını geliştirerek bunların ticari, finansal ve endüstriyel kurumlar tarafından yapılmaya uygun ve çekici duruma getirilmesine yönelik olan, coğrafi olarak belli bir alanı hedefleyebilen ya da tüm kenti içine alabilen programlardır. Diğer bir deyişle, kentsel yeniden kalkındırma, ekonomik kalkınma kadar fiziksel (çevrenin iyileştirilmesi gibi) ya da toplumsal kalkınmayı içerir.

Yoksul bölgelerdeki konutların iyileştirilmesi, ticari kalkındırma programları, kent merkezlerinin ekonomisini yeniden canlandırma programları, serbest bölge programları, yatırımları yeniden canlandırma projeleri, iş gücüne yatırım ve eğitim programları, kentsel büyümenin sınırlandırılmasına yönelik politikalar, kentsel yeniden kalkındırma programlarının ve politikalarının örnekleri olarak verilebilir. Bu programlarda yalnızca bir tanesi tek başına uygulanabileceği gibi birkaç programı içine alan daha geniş bir yeniden kalkındırma politikası da tercih edilebilir.

Başarılı Yeniden Kalkındırma Çabalarının Özellikleri

Önceki girişimlerin ışığında, yeniden kalkındırma çabalarına katkıda bulunan etkenlerden bazıları şunlardır:

- Güçlü kamu kesimi liderliği,
- Kamu ve özel sektör arasındaki iş birliğinin güçlülüğü,
- Çok iyi hazırlanmış yeniden kalkındırma planlarının varlığı ve amaçların açıklığı,
- Krizlere cevap verme ve böyle durumlarda kazançlı çıkma becerisi,
- Toplulukların ekonomik, eğitimsel, örgütsel ve liderlik özellikleri,
- Eşgüdümlü ve iyi yürütülen hükümetler ve yönetimler arası ilişkiler,
- Yeterli merkezi hükümet yardımı,
- Kent yönetiminin biçimi,
- Yüksek düzeyde vatandaş katılımı.

Bütün bu özelliklerin arasında, güçlü kamu kesimi liderliği, kamu ve özel sektör arasındaki işbirliği, yeniden kalkındırma politikalarının başarıya ulaşmasında en önemli etkenler olarak öne çıkarlar. Bunun yanında açık ve net olarak ifade edilmiş amaçları olan ve iyi hazırlanmış yeniden kalkındırma planları ile yeterli merkezi hükümet yardımı da bu programların başarısında rol oynayan önemli öğeler arasında yer alır.

Yeniden Kalkındırmayı Olumsuz Etkileyen Etkenler

Bazı etkenler, seçilmiş ya da atanmış kent görevlilerini, halk liderlerini ve örgütlerini, yoksul bölge sakinlerini ve iş sahiplerini, yeniden kalkındırma programlarını başarılı bir şekilde uygulamaktan alıkoyabilmektedir. Bu engeller şöyle sıralanabilir:

- Merkezi hükümetin eyalet yönetimlerine ve yerel hükümetlere yaptığı yardımlardaki kesintiler,
- Kentsel alanlardaki yönetsel bölünmüşlük, yerel ve bölgesel planlamanın yetersizliği,
- Yoksullara yönelik harcamalara, tatmin olmuş mutlu gruplardan artarak gelen karşı çıkışlar,
- Yerleşim yerlerinin konut, toplumsal sınıflar, yaş, ırksal ve etnik gruplar açısından çeşitlik göstermesi,
- Ayrımcılık,
- Yoksul bölgelerdeki umutsuzluk ve kuralsızlık.

Tüm bunlara ek olarak, bir bölgede yaşanan genel ekonomik ve toplumsal kötüye gidişin olumsuz sonuçları olan zayıflayan bir vergilenebilir ekonomik taban, kamu ve özel sektörün ürettiği mal ve hizmetlere azalan talep, gittikçe kötüleşen fiziksel çevre gibi etkenlerde yeniden kalkındırma çabalarını olumsuz etkileyebilmektedir.

Yeniden Kalkındırma Çabalarına Tepkiler

Yeniden kalkındırma genellikle bir kentin ekonomik ve toplumsal hayatı için iyi olarak görülmekte ve kamu yararını arttırdığı düşünülmektedir. Geçmişe bakıldığında, federal hükümetin sağladığı fonlarla kent merkezlerinin sorunlu bölgelerinin temizlenmesinden kazanılacak toprakların özel yapı yatırımcılarına tekrar satılarak bu bölgeleri kalkındırmayı amaçlamış olan 1960 ve 1970'lerin kentsel yenileme projelerine, bu projelerin hedef aldığı bölge sakinleri karşı çıkmışlardır. Karşı çıkanların amacı mahallelerinin değişime uğramasını engellemektir. Ancak, 1970 ve 1980'lerde kent yoksullarının ve azınlıkların yeniden kalkındırma projelerine olan tepkilerinin daha karmaşık bir duruma geldiğini görüyoruz. Bu gruplar, içinde yaşadıkları olumsuz koşulları iyileştirme yönünde kent politikası üretilmesini sağlamak amacıyla, kent yönetimlerinin ve yerel seçim sistemlerinin yeniden yapılandırılması için uğraş verdiler. Örneğin, azınlıkların ve yoksulların yerel karar verme organlarına daha fazla temsilci gönderebilmelerini sağlamak için, azınlık ve insan hakları savunucuları seçim bölgelerine dayalı yerel seçim sistemlerini savundular. Bu amaçlarına da birçok kentte ulaşılar. Bu savaşım, kalkınma çabaları ile siyasal sistemin birbirine olan yakın ilişkisine de güzel bir örnek oluşturmaktadır.

Bazı yazarlar, yeniden kalkındırma çabalarının kentin tümünün çıkarlarına hizmet eden bir girişim olduğu görüşüne katılmamaktadırlar. Yeniden kalkındırma programlarının olumsuz etkilerinin bedelinin genel olarak düşük gelirli ve azınlık gruplardan olan kişilerce, küçük çaplı iş yerlerince, aileler tarafından işletilen iş yerlerince ödendiğini belirtmektedirler. Çünkü bu gruplar yeniden kalkındırma projelerinin yerlerinden ettiği grupların başında gelmektedir. Bundan dolayı, yeniden kalkındırma projelerinin yerel seçkin grupları kayırma eğiliminde oldukları savunulmaktadır.

Benzer olarak bazı araştırmacılar da bu tür programların olası faydalarının düşük gelirli, yeterli eğitim almamış ve belirli bir yeteneği olmayan kişiler için çok önem taşıdığına işaret ederler. Bunun da en önemli nedeni, yeniden kalkındırmanın yaratacağı iş olanaklarının bu gruplara yönelik olabilmesidir. Castells eğitim olanaklarındaki eşitsizlikler ve yerleşim örüntülerindeki sınıf ve ırka dayalı ayrımcılık tarafından belirlenen yeteneklerin yanlış eşleşmesi sebebiyle kutuplaşmış ikili bir işgücü piyasasının doğduğunu belirtmektedir. Bu

yapı içinde yüksek teknoloji ve bilgi yoğun hizmet sektörü işlerine doğru devam eden mesleki değişiklikler, yoksullar tarafından doldurulabilecek iyi iş olanakları yaratmamaktadır. Düşük gelirli insanların girebileceği işler daha çok yükselme olanağının olmadığı, iş değiştirmenin çok yüksek olduğu otellerde ve lokantalarda çeşitli işler, ev ve temizlik işleri, çocuk bakıcılığı, tezgahçılık ve garsonluk gibi işlerdir. Dolayısıyla, Castells düşük gelirli bölgelerinin sorunlarını çözmek için piyasa mekanizmasına çok daha köklü müdahalelerin yapılması gerektiğini savunur.

Yeniden kalkındırma programları bazen beklenmeyen ve arzu edilmeyen sonuçlar doğursa bile bu tür yoksullukla savaş projeleri genel olarak değişik toplumsal, ırksal ve etnik grupların onayını almayı da başarmıştır.

İslahiye İlçesi İçin Sürdürülebilir Bir Yerel Kalkınma Modeli Önerisi

“Sürdürülebilir kalkınma ile ilgili zor seçimler yapabilmek, geniş ölçekli desteğe, bilgilendirilmiş halkın, sivil toplum örgütlerinin, bilim toplumunun ve sanayi kuruluşlarının varlığına bağlıdır. Bu kesimlerin hakları, rolleri ve planlama, karar alma ve proje uygulamaya katılımları genişletilmelidir.” (Street 1997)

Ülkemizde genel olarak ve özelde de İslahiye kenti'nin yerel problemleri arasında en önemlilerinden birisi de kentte yaşayanların kentlerine sahip çıkmamalarıdır. Bu olumsuz dışsallığın genel ve siyasal kültür, sosyo-ekonomik nedenleri vardır. Yaşadığı kentte insanca yaşama imkanına ulaşamayan, kent imkanlarının kendisine refah sunmadığı yerlerde, insanların kentlere sahip çıkmalarını beklemek gerçekçi değildir. Kent sahiplerinin kent yönetimine katılma imkanlarının çok kısıtlı oluşunda (paydaşların yönetime aktif ve pasif katılımının sınırlı olması) hemşehrilerin ilgisizliğine yol açtığı söylenebilir. Yaşadığı kentte insanca yaşama imkanına ulaşamayan, kent imkanlarının kendisine refah sunmadığı yerlerde, insanların kentlere sahip çıkmalarını beklemek gerçekçi değildir (Göymen, 2005).

“Türkiye’de kentlerde yaşayan kitlelerde batı ülkelerinde olduğu gibi bir yaşam felsefesi oluşmuş mudur ya da oluşmakta mıdır? Başka bir deyişle, bireylerimizin kent yaşamına ilişkin davranış biçimlerinden kentlerimize özgü uygar bir ortak yaşam felsefesi çıkartabilir miyiz? Bu sorulara olumlu yanıt vermek kuşkusuz çok güç. Toplumsal yaşamımızda kentin batılı anlamda bir yaşam felsefesinin bireylerimize kazandırılması açısından yeterince etkili ve dönüştürücü olduğu söylenemez. İlhan Tekeli, “Modernite

Aşılırken Kent Planlaması (2001)” adlı yapıtında bu olguyu “kentli yurttaşın oluşamayışı” ifadesiyle belirtiyor” (Şevki, 2007).

Sürdürülebilir bir kentleşmenin ve dolayısıyla yerel mekanizmanın amaçlarına ulaşmasının şartlarından birisi de kentlerin ekonomik gelişimini destekleyen bir sürecin varlığı olmazsa olmaz önem taşımaktadır. Bu sürecin yetersiz olduğu kentlerde yerel problemler çözüme kavuşturulamayacaktır. Bu sebeple, gerek merkezi yönetimin taşra birimleri gerekse belediyeler, fiziksel ve sosyal – ekonomik ve kültürel alanlara önem vermelerinin yanı sıra kentin sürdürülebilir ekonomik gelişimi ile de ilgilenmek zorundadırlar. Günümüzde başarılı bir sürdürülebilir kentleşmenin sağlanabilmesi için yönetim perspektifine sahip etkin ve kapsayıcı katılım, temsil ve liderlik yapısı içinde meselelere aktif ve kapsayıcı katkı yapan bir işbirliğinin güven olgusunu tesis edilmesi gerekmektedir. Güçlü bir yerel kültür ve diğer ortak topluluk etkinlikleriyle ortaya çıkan eşitlik, hoşgörü ve bağlılık’da ön plana çıkmalıdır. İnsanları işlerine, okullarına, sağlık hizmetleri ve diğer hizmetlere bağlayacak iyi ulaşım hizmetleri ve kamusal ve bireysel ihtiyaçlara uygun ve herkes tarafından erişilebilecek kamusal, özel, topluluğa ilişkin ve gönüllü hizmetlerin sunulması da sürdürülebilir kentleşmeyi destekleyecektir. İnsanların yaşaması için, çevreye saygılı olarak gerçekleştirilen mekanların varlığı, büyüyen, çeşitli ve yenilikçi yerel ekonomi, kaliteli kentsel mekanların oluşması için geliştirilecek kamu politikaları doğal çevreye, bugün ve gelecekteki tüm toplulukları içeren bir anlayışla yaklaşmalıdır. Bu da fiziksel, sosyal ve kültürel alanlarda olduğu gibi ekonomik alanda da “birlikte yönetim” anlayışını gerektirmektedir.

*İSLAHIYE İLÇESİ İÇİN SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR YEREL KALKINMA MODELİ ÖNERİSİ**

A- AMAÇ

İSLAHIYE’DE EKONOMİK HAYATIN GELİŞTİRİLMESİ YOLUYLA;

- a- İstihdamın artırılması
- b- İlçenin ekonomik seviyesinin yükseltilmesi ve bireyin gönencinin arttırılması
- c- Sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesi
- d- Ekonomik, sosyal güçsüzlerin desteklenmesi yoluyla toplumsal barışın güçlendirilmesi

B- YAPILANMA

- a- İSLAHIYEREL KALKINMA MECLİSİ (oluşumu)

- Bölge milletvekilleri
- Belediye temsilcileri
- Merkezi idare temsilcileri
- Üniversite temsilcileri
- Mesleki kuruluşlar temsilcileri (Gaziantep ve İslahiye Ticaret Odası, KOBİ, Esnaf Odaları)
- Sanayicilerin temsilcileri
- Ticaret kesimi temsilcileri
- Sivil toplum kuruluşları temsilcileri

b- YÜRÜTME KURULU

- Belediye Başkanı
- Belediye temsilcisi
- Üniversite temsilcisi
- Ticaret kesimi temsilcisi
- Esnaf temsilcisi
- Milletvekili

c- KOMİSYONLAR

- Eğitim Komisyonu
- Kurumlararası Koordinasyon Komisyonu
- Dış Ticaret Komisyonu
- AB Komisyonu
- Esnaf Komisyonu
- KOBİ'ler Komisyonu
- Sanayi ve Ticaret Komisyonu

d- SEKRETERYA

İslahiye Belediyesi

C- ÇALIŞMA ALANLARI

a- MEVCUT DURUM SAPTANMASI

- İlçenin temel demografik, sosyo – ekonomik verileri
- İlçe kurumlarının özellikleri, yönetim kapasiteleri

- Hizmet sunma düzeyi ve standartları
- Temel sorun - alanları

b- İSLAHIYE İLÇESİNİN VİZYONUNU BELİRLEME

- Kent kimliği
- Hedefler, öncelikler

c- İSLAHIYE İLÇESİ STRATEJİK PLANININ HAZIRLANMASI

Stratejik plan; belirli stratejik konulara odaklanan; çevre konusunda, fırsatlar ve tehditler açısından güçlü ve zayıf yönleri dikkate alan; dış trendleri, güçleri ve olası kaynakları irdeleyen; önemli kamu ve özel sektör aktörlerini belirleyen ve bir araya getiren; geniş kapsamlı ve değişik kademelerdeki kamu kuruluşlarını, ekonomik ve sivil toplum kuruluşlarını planlama sürecine katan; değişik kademelerdeki güç yapılarını dikkate alarak, uzun erimli vizyon ve stratejileri geliştiren; yeni yaklaşımları ve onları geleceğe taşıyan süreçleri ortaya koyan; kısa ve uzun dönemde, kararlara, eylemlere, sonuçlara ve uygulamalara odaklanan; kontrol, geri besleme ve revizyon süreçlerini içeren bir plandır. Stratejik planlar, yerelliğin geleceğini etkileyen temel kararları, temel altyapı türlerini ve eksenlerini, örgütlenme biçimlerini ve uygulama kararlarının verilme süreçlerini içerecektir.

Yerel veya bölgesel düzeyde kurumsal muhatabı olan bir stratejik planlama, yerel kaynakları harekete geçirici, ülke kalkınmasına katkıda bulunucu ve bölgeler-arası gelişmişlik farklılıklarını azaltıcı bir rol oynayacaktır. Planı uygulamak durumunda olan yerel yönetimin halka yakın ve ihtiyaçlara cevap verici olması nedenleri ile planın hazırlanması ve uygulanması aşamalarında, halkın, özel sektör temsilcilerinin ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı, projelerin uygulanabilirliği ve maliyetlerin düşürülmesi sağlanacaktır. Nitekim, yerel yönetim reformları çerçevesinde yeniden hazırlanan Belediye, Büyükşehir Belediyesi ve İl Özel İdarelerinin temel yasaları, nüfusu 50 binin üstünde olan yerel yönetimlere, `Stratejik Plan` hazırlama görevini vermiştir.

Yerel yönetimlerce hazırlanacak Stratejik Planlar, kalkınma plan ve programları ile, varsa bölge planlarına uygun olacak, üniversitelerin, meslek odalarının ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı ile hazırlanacaktır. Belediye Yasası ayrıca, kurulmasını istediği `Kent Konseyleri` ve belediye hizmetlerine gönüllü katılım düzenlemeleri ile, yönetime ve yerel hizmetlere halkın katılımını teşvik etmiş; sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, katılım ve yerinden yönetim ilkelerinin hayata geçirilmesine referansta bulunmuştur.

İslahiye Kenti İçin Hazırlanacak Stratejik Planın Unsurları

1. Öncelikli alanların belirlenmesi

- Büyümenin denetlenmesi ve arazi kullanım planlaması
- Kentsel tasarım
- Konut
- Ulaşım
- Çevre koruma ve restorasyon
- Enerji ve malzeme kullanımı
- Yeşil mimarlık ve yapılaşma
- Eşitlik ve çevresel adalet
- Ekonomik gelişme
- Nüfus
- Alan tasarrufu sağlayıcı gelişmeler uygulanmalıdır.
- Doğal habitat korunmalıdır.
- Kentleşme planlı olmalıdır.
- Geniş yeşil alan sağlanmalıdır.
- Su kaynakları korunmalıdır.
- Motorlu araç kullanımını teşvik edilmemelidir.
- Geri dönüşüm programları başlatılmalıdır.

2. Bu alanlara ilişkin hedeflerin belirlenmesi

- Yaşam kalitesinin geliştirilmesi
- Gelişmede seçeneklerin bulunması
- Yoksulluğa karşı koyma
- İstihdam ve beslenme sorunlarının çözümü
- Sağlıkla ilgili temel gereksinimlerin karşılanması
- Biyolojik çeşitliğin korunması ve geliştirilmesi

- Teknolojide yeniden yapılanma
- Nüfus artışının denetim altına alınması
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı ve temiz, güvenilir su bulma
- Risklerin ortadan kaldırılması.

3. Hedeflerin projelere dönüştürülmesi

4. Kapasite artırım çalışması

5. Proje destekleme çalışmaları (Proje Merkezi)

6. Bilgi – teknoloji destek çalışmaları (Ar-Ge Merkezi)

d- HEDEF KİTLELERİN EĞİTİMİ

- Finans Yönetimi
- Pazarlama
- Yönetişim
- Genel Mevzuat
- Dış Ticaret
- İş Planlama
- Proje Yönetimi
- Yeni beceriler kazandırılması
- Yurttaşlık ve paydaşlık eğitimi

e- PAYDAŞLAR ARASI İLETİŞİM

- Sorunlarla ilgili merkezi ve yerel yönetimlerle iletişim
- Ortak çalışmaların eşgüdümlemesi ve yatay iletişim

f- STRATEJİK PLAN TANITIM ÇALIŞMALARI

- Paydaşlara ve kurumlara planın tanıtımı
- Kamu kuruluşlarına planın tanıtımı
- Kamuoyunun ve medyanın bilgilendirilmesi

D- İLÇEDEN BÖLGEYE GELİŞİM

İslahiye’de pilot uygulaması yapılacak çalışmanın tüm Güneydoğu Anadolu bölgesini kapsayacak biçimde yaygınlaştırılması.

E- FİNANS BOYUTU

- Meclis üyelerinin aidatı
- Paydaşların katkısı
- Sponsorlar
- Ulusal ve uluslararası kuruluşlardan proje desteği

F- GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ, İSLAHIYE İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ İLE İŞBİRLİĞİ

İslahiye Belediyesi, bu pilot projenin hazırlanıp uygulanmasında bölgedeki Gaziantep Üniversitesi ve İslahiye İİBF ile işbirliği yapmalıdır. İşbirliği alanları ve biçimi aşağıda belirtilmiştir. Yeni yasada büyükşehir belediyelerine kanunla verilen görevlerle sınırlı olarak, yurtiçi ve yurtdışında kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum örgütleriyle birlikte ortak hizmetler ve projelerle ilgili harcama yapma imkanı sağlanmıştır.

- a- Modelin oluşturulmasında danışmanlık yapmak.
- b- Yerel Kalkınma Meclisi üyelerine “genel nosyon” eğitimi sağlamak.
- c- Meclisi oluşturacak paydaş gruplara “duyarlılık” eğitimi vermek.
- d- Yürütme Kurulu’na bir üniversite temsilcisinin sürekli katılımı ve danışmanlık yapması.
- e- İslahiye vizyonu belirlenmesi çalışmalarına danışmanlık yapmak.
- f- Üniversite bünyesinde bir “proje ofisi” çekirdeği oluşturmak suretiyle “stratejik planın” hazırlanmasına teknik destek vermek.
- g- Çekirdek proje ofisi bünyesinde, İslahiye Belediyesi ve stratejik plan için genel ve AB kökenli finansman / kredi / bağış aramak.
- h- İslahiye Belediyesinin, AB 7.çerçeve programı çerçevesindeki projelere katılabilmesi için izleme ve projelendirme çalışmaları yapmak.
- i- İslahiye Belediyesi ve Yerel Kalkınma Platformu’nun “dışa açılabilmesi” için gereken hazırlık izleme, yönlendirme çalışmaları gerçekleştirmek.
- j- Oluşturulacak komisyonların çalışmalarına destek vermek.
- k- Paydaşlara ve özel hedef gruplarına teknik destek sağlamak; özel amaçlı eğitim ve kişisel – kurumsal kapasite artırma eğitimleri vermek.

1- “ Sürdürülebilir Yerel Kalkınma Modeli ve İslahiye” konulu bir uluslararası toplantının tüm boyutlarıyla düzenlenmesi ve bildirilerden oluşacak bir kitabın baskıya hazırlanması

Sonuç Ve Genel Değerlendirmeler

İslahiye kenti için yerel düzeyde ortaya konacak kalkınma/gelişme modelleri, özellikle, yerel ölçekte ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmenin sağlanmasını, doğal kaynakların ve kültür değerlerinin korunması ve geliştirilmesini amaçlayacaktır. Bu yaklaşımda yönlendirici, sadece mekansal düzenlemeyi amaçlayan klasik imar planlaması değil, kaynakların sürdürülebilir kullanımını gerçekleştirecek olan stratejik plan olacaktır. İslahiye kent yönetimlerinin uygulamaya koyacağı stratejik plan, kentin ve yerel topluluğun sosyal, ekonomik ve fiziksel gelişimini sürdürülebilir kılmayı amaçlayacaktır. İslahiye için sürdürülebilir kentleşmenin gerçekleştirilmesi sürecinde, kenti ilgilendiren politikaların hazırlanması, karar verme ve uygulama aşamalarında, kentte yer alan, kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve yerel halkın eşgüdüm içinde hareket etmeleri ve karar alma sürecinde aktif rol oynamaları gereklidir. Böylece kentte alınan kararlar tüm kesimler tarafından daha kolay bir şekilde benimsenir ve bu politika ve kararların uygulanma şansı daha da yükselir. İslahiye kentinin sürdürülebilir kent ekonomik, çevresel ve sosyo-ekonomik ilerlemeyi etkin yurttaş katılımı ile birlikte dengelemeyi başarması için tüm aktörlerin uyum içinde çalışması gereklidir. Model önerisindeki yaklaşımlar ışığında geliştirilecek bir yerel kalkınma modelinde; yerel kalkınma programlarının uygulanacağı yerel düzeyde yetkili olan yerel yönetim (Belediye, İl Özel İdaresi, Köy, Yerel Yönetim Birliği) ana aktör olacak, yasal ve kurumsal sorumluluğu üstlenecektir. İlgili yerel yönetim, kaynakların sürdürülebilir kullanımını amaçlayan ve diğer aktörlerin katılımı ile hazırlanmış olan stratejik planının hedeflerini gerçekleştirmek amacı ve yönetim anlayışı ile, diğer yerel aktörlerin katılımını sağlayacaktır. Ana aktör olan yerel yönetim kuruluşu, diğer aktörler olarak; yerel düzeyde görev yapan merkezi idare kuruluşlarını, özel sektör temsilcilerini, plan ve projelerden doğrudan etkilenecek olan çıkar gruplarını sivil toplum kuruluşlarını, ilgili yurttaşları, planlama, projelendirme ve uygulama süreçlerine katacaktır. Diğer yerel aktörlerin katılımını sağlamak için, ilgili yerel yönetim, yasal olarak yetkili olduğu, kent konseyi oluşturma, gönüllü kuruluşların hizmetlere katılımını sağlama, 'katılımcı planlama' gibi mekanizmalardan yararlanacaktır. Yerel kaynakların harekete geçirilmesi, yerel düzeyde ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması; yerel yönetimin/yönetimlerin koordinasyonunda, tüm aktörlerin mutabakatına dayanan aşağıdan yukarı bir kalkınma/gelişme anlayışı ile mümkün olabilecektir.

Kaynaklar

ÇUBUK, Mehmet, “21. Yüzyılda Beşerileşmiş Ve Sürdürülebilir Şehircilik İçin Düşünceler”, Kentsel Çevre ve Sürdürülebilirlik Paneli, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Kentsel Araştırma ve Geliştirme Merkezi, 2000.

*GÖYMEN, Korel, “Yerel kalkınma önderi ve paydaşı olarak belediyeler”, <http://ipc.sabanciuniv.edu/tr/ArastirmaAlanlari/documents/KorelGoymen.pdf> model alınmıştır

ŞEVKİ, Abdullah, “Kentlerimizdeki Yaşam Biçiminin Düşünsel ve Toplumsal Temelleri Üzerine”

http://www.mevsimsiz.net/Yazilar/Mevsimsiz_Deneme/Kentlerimizdeki_Yasam_Biciminin_Dusunsel_ve_Toplumsal_Temelleri_Uzerine-3144/

KARAKURT TOSUN, Elif, “Sürdürülebilirlik Olgusu ve Kentsel Yapıya Etkileri”, PARADOKS, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, (e-dergi), <http://www.paradoks.org>, ISSN 1305-7979, Yıl:5 Sayı:2 (Temmuz-2009),

http://www.paradoks.org/makale/yil5_sayi2/ekarakurt52.pdf.

TEKELİ, İlhan Demokratik Geleceğin Demokratik Planlaması, “Geleceği Planlamak Dünya Şehircilik Günü 24. Kolokiyumu”, (2001), s.27-32.

Gaziantep University International E- Journal Of Faculty Of Economics And Administrative Sciences in Islahiye (İf Ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Eğitim Fakültesi, İşletme Fakültesi, Sanat Ve Tasarım Fakültesi,